

Lennart Meri

Vabariigi President Emadepäeval 10. mail 1998 "Estonia" kontserdisaalis

10.05.1998

Kodu hoiab meid Eestis

Kallid emad!
Kallid lapsed! Kallid isad!
Armas rahvas!

Nimelt nii pöördun ma täna Sinu poole. Nimelt nii pöördun ma täna teie poole siin "Estonia" kontserdisaalis ja Eesti kodudes.

Tänasel päeval, maikuu teisel pühapäeval on siin saalis viibimise eesõigus emadel. Aga muidugi pole see aus. See on lausa silmakirjalik kõnelda emale ilusaid, kuid õõnsaid sõnu ühel päeval aastas. Ema täidab oma rolli 365 ööd-päeva aastas. Emaks olemine ei ole pühapäeva-amet.

Emast kõneldes me kõneleme ühiskonnast. Ja vastupidi, kõneldes ühiskonnast ei tohi me kunagi unustada, et olulise osa sellest moodustavad emad.

On meilgi viimane aeg näha üksikküsimuste, pisiteemade taga Eesti ühiskonda tervikuna, kõigi tema vooruste ja puudustega. Ja kujundada meie Eesti ühiskond senisest õiglasemaks, senisest töökindlamaks, senisest kaunimaks.

Mosaikpilt koosneb killukestest. Aga kui mõni killuke on mõrane või hoopis puudu, pole mosaiik enam terviklik. Meie ühiskonnamosaiik pole kaugeltki terviklik. Aga siht on silme ees: õnnelik rahvas kaunil maal. Pean silmas eesti rahvast Eestimaal.

Kõnelgem siis tänagi ühiskonnast ehk rahvast: emadest, isadest, tütardest, poegadest. Kui ühte neist poleks, ei oleks ei Eesti kodu ega täna emadepäeva.

Täpselt aasta tagasi kuulutasin siinsamas saalis välja kodukaunistamise aasta. Lubage mul meenutada mullust kõnet: "Ma annetan poole oma maikuu sissetulekust Presidendi Kultuurirahastule kodukaunistusaasta auhindadeks ja kutsun valitsusliikmeid, tööstureid, pankureid, ettevõtjaid ja poliitikuid tegema sedasama. Ja võtan tänulikult vastu maavanemate ja linnapeade ettepanekuid, kuidas me oma kodukaunistusaasta auhindu 1998. aasta Võidupühal Tartus välja jagame."

Aasta on möödunud, Võidupühani on veel kuus nädalat jäänud. Pean tunnistama, et mitte kõik eelpool loetletud pole pidanud vajalikuks avalikult kodukaunistamisaastale õlga alla panna. Lubage, et ma jätan ette lugemata need, kes kodukaunistamisaastale selja pöörasid. See nimekiri, nagu isegi aimate, oleks pikk ja kurb. Pigem teen teile teatavaks need isikud ja asutused, kes panid õla alla. Meelike Saarm annetas viissada krooni; kirjanik Jaak Jõerüüt tuhat krooni; Uno Kallas kaks tuhat krooni; Tallinna Mööblimaja viis tuhat krooni; ja Eesti Maapank viiskümmend tuhat krooni. Kokku on Presidendi Kultuurirahastus kodukaunistamise ja parimate perede auhindamise tarvis praegu viiskümmend kaheksa tuhat viissada krooni. Olge te kõik südamest tänatud, et teis oli piisavalt tahet ja eesti jonnit teistele eeskujuks olla.

Sii tahan lisada kõik maavanemad, mitmed linnapead, vallavanemad ja Tartu Ülikooli raamatukogu direktori, kes on aasta kestel pühendanud oma aega ja leidlikkust kodukaunistamisvõimaluste loomisele.

Võidupühani, nagu öeldud, on kuus nädalat. Sellegi ajaga jõuab palju. Kodukaunistamise aeg õnneks ei lõpe kunagi.

Õnnelik olen sellegipoolest, sest rahvas ei kõhelnud! Rahvas tajus kodukaunistamise aasta mõtet väga täpselt. Sain sellele kinnitust siis, kui kooliaasta algul kuulutasin välja kirjandivõistluse "Kodu kauniks: miks ja kuidas". Sellele võistlusele laekus üle kahekümne tuhande kirjandi. Aitäh lugupeetavad õpetajad, et aitasite mul neid kirjandeid lugeda.

Kakskümmend tuhat kirjandit!

Tuleb vaid kaasa tunda mõnedele ajalehtedes vaimutsejale, kellele kaunis kodu on osutunud väikekodanlikuks, ajast ja arust mõisteks ning kodukaunistamine naeruväärseks tegevuseks. See on pinnapealne, seetõttu kardetav mõtteviis. Tühivaimutsemisele pole mõtet sõnu ja ajaleheruumi Eestis raisata.

Meelekosutuseks tsiteerin Audru Keskkooli abiturienti Cristina Kaska kirjandit: "Minu esimene mõte, kuuldes sellest uuest ideest, oli, et president on hulluks läinud. On ju palju tähtsamatki teha, kui tekitada märul selle ümber, kuidas kaunistada kodu. Kuid kui ma järele mõtlesin, siis sain ma aru. Meid ei kutsuta mitte remonti tegema, vaid arutlema selle üle, millised on meie suhted maailmaga."

Aitäh, Cristina! Sina said aru sellest, millest kõrged saksad pole tänaseni viitsinud aru saada. Nad ei saa isegi sellest aru, et saevad oksa, millel ise istuvad.

Kordan taas: me peame ikka ja jälle oma ühiskondlikke väärtusi õigesse järjekorda seadma. Kodu ei ole ju pelgupaik. Kodu on Eesti alusmüür, meie armastuse ja meie julgeoleku vundament.

Eesti Vabariik lõpeb siis, kui lõpeb eesti kodu. See on lihtne tõde. See ei ole vaimukus ega väikekodanlik naeruväärsus.

Kahtlemata on meil endiselt veel määratult palju teha. Võib-olla isegi rohkem kui aasta tagasi. Meil on linnade kaupa räämas ja anonüümseid korrusmaju. Meil on kvartalite kaupa vanu, seaduslikult või kõveralt käest kätte käivaid üürimaju ja -kortereid. Ka nendes majades asuvad meie, meie kaasmaalaste kodud. Nende korrastamise, elamisväärsaks muutmise eeldus on see, et me teame täpselt, kes on maja õige peremees oma kohustuste ja õigustega ja kes on üüriline oma õiguste ja kohustustega. Normaalselt toimivas ühiskonnas on omanik ja üüriline partnerid, mitte vastased välisusksel või kohtusaalis.

Meie sihiks on normaalselt toimiv ühiskond, kus sotsiaalne ebavõrdsus kahaneb, mitte vastupidi. Teadagi ei sünni see iseenesest või jumala armust, vaid tõsise ja ausa töö tulemusel. Siin on Eestil veel palju õppida. Õppida igal meie ühiskonnamosaiigi killul.

Siit jõuangi tänase teise teema juurde.

Asudes Eesti riiki taastama, valisime restitutsiooni tee ehk eesti keeli: endise õigusliku seisundi ennistamise tee. Aastakümnete pikkune ebaõiglus tuli lõpetada ja alustada taas sellest hetkest, mis valitses enne ebaõigluse algust. Tuli alustada algusest.

Paberil on see lihtne. Tuleb vaid otsida arhiivist või pööningult välja vanad dokumendid. Kuid õigus paberil võib reaalelus petlik olla. Õigus ei ole veel õiglus, õigus ei ole veel tõde. Tammsaare oskas selle vahet näha, - Eesti suurim vaimulooming kannab pealkirja "Tõde ja õigus". Kooskõla paberite vahel on vajalik, kuid määratult vajalikum on kooskõla inimeste vahel. See on õiglus sõna parimas tähenduses. Mitte õiglus paberitel, vaid õiglus inimestes. Püsiv õiglus, et mitte jääda restitutsiooni oravarattasse.

Kahe vaese kodanikegrupi - erastajad-omanikud ja üürnikud - vastandamine ei lahenda probleemi, vaid süvendab probleemi. Kriminalseerib probleemi, ja õised tulekahjud sagenevad. Ma näen tegelikku lahendust selles, et me Saksamaa eeskujul kasutame erastamistulusid riiklikeks üüritoetusteks üürnikele. Et kasutame neid tulusid toetuseks sundüürnikele, et nad saaksid endale osta normelamispinda senise elamispinna asemele, mis kuulub tagastamisele. Me ei tohi põlistada, nõukogulikku natsionaliseerimist ja eksproprieeritud vara suvalist kasutussejagamist. Õigusjärgne pärimine on õigusriigi tunnuseks. Ma ei taha näha niisugust Eestimaad, kus ühtede koduõigus on taastatud teiste õiguse arvel. Sellel on juba praegu halvad sotsiaalsed tagajärjed, mis varem või hiljem löövad valusasti ka tänaseid rikkaid. Ma ei pea silmas riigivargaid, vaid neid, kes on jõukaks saanud ausal viisil ja seaduslikult, oma igapäevase raske töö, algatusvõime, andekuse ja kohusetunde läbi. Selle Emadepäeva murega pöördun siit kõnetoolist teie nimel meie erakondade ja Riigikogu poole üleskutsega tajuda ja hinnata oma kodu kesket tähendust praeguses kiiresti muutuvus Eestis.

Kordan taas: kooskõla paberite vahel on vajalik, kuid määratult vajalikum on kooskõla inimeste vahel. Aastal 1992 oli üheks lauseks "Meri viib Euroopasse." Nüüd tuleks lisada: "Kodu hoiab meid Eestis."

Armas rahvas, need olid tänase Emadepäeva kaks sõnumit. Esimene teile kõigile: hoolitsus kodu eest, kodu kaunistamine on alanud ja see ei ole kampaania, see ei lõpe mitte kunagi. Ma kõnelen sellest uuesti Võidupäeval, ja järgmisel aastal, ja järgmisel sajandil. Ning mu teine sõnum meie poliitikutele ja Riigikogule: Kodu hoiab meid Eestis!